

A p á t n y Imre: Én Fábri Zoltán hozzászólásához szeretnék kapcsolódni a filmmel és a Sztaniszlavszkij-módszerrel kapcsolatban. Azt hiszem, hogy itt lépésről-lépésre kellene haladni és a film-
n él jelenleg legalábbis azt kellene megvalósítani, ami a Sztaniszlavszkij-rendszerben az első lépés munkánk terén, az asztali próbákat. Ebből adódik rögtön a feladat arra, amit Fábry elvtárs felszólalása végén vetett fel: az átélés kérdésére. Azért merek hozzászólni ehhez a kérdéshez, mert ezen a területen mindkét vonatkozásban dolgoztam és dolgozom: a kamara mögött és előtt mint színész és mint rendező egyaránt. Azt tapasztaltam, hogy amikor a színész olyan szereppel került a felvevőgép elé, amelyet színpadon már eljátszott, a filmen csak akkor tudott átélt alakítást nyújtani, ha azt kellőképpen el készítette. Mondhatok erre egy konkrét példát: Bulla Elma a harmincas évek végén játszott a Kétezerpengős férfi című darabban. Ezt már a színházban eljátszotta negyven vagy ötvenszer, amikor a film forgatására került a sor. Egészen meglepő volt, amit ebben a filmben Bulla Elma csinált. Egy ember hatalmas fejlődéséről volt szó a filmben, természetesen nem olyan értelmű fejlődésről, ahogyan ezt ma értjük. Ez egy olyan szerep volt, amelyen keresztül egy ember nagy átalakuláson ment át. Világosan tudjuk, hogy ezt a filmet is, mint minden filmet, össze-vissza dobált részletekben fotografálták le. Amikor a végén összevágták, akkor a színházi előadással egyenértékű vagy talán még érdekesebb alakítás jött ki, amelynél ebben az esetben még rengeteget segített az operatőr. Ebben a szerepben ugyanis arról volt szó, hogy bizonyos kapcsolatok miatt hogyan szépül meg egy nő életének bizonyos szakaszán.

Akkor azt tapasztaltam, hogy a film bármelyik részletét fotografálták, Bulla Elma mindig pontosan tisztában volt azzal, hogy szerepének melyik részleténél tart. Hiába fotografálták délelőtt a

film elejét, délután a végét, mindig pontosan ott kapcsolódott be a játékba, ahol kellett és úgy játszott amint azt jellemének éppen abban a jelenetben való helyzete megkövetelte. Ez bizonyítja azt, hogy filmen is lehet átélt alakítást produkálni, ha azt az alakítást a színész kellőképpen előkészíti. Mint látjuk ezt a múltban csak abban az esetben tudtuk elérni, ha egy már színpadon kipróbált szerepet vittünk a filmre.

Az előkészítésnek a filmnél is elsősorban az asztali próbáknak kell lenniök. Nem ~~xx~~ hiszem, hogy filmgyártásunk mai helyzetében ne lehetne ezt megoldani, ne lehetne beállítani legalább 4-5 olyan asztali próbát, amelyen a forgatókönyvet átbeszélnék, kibontanák a jellemeket, világossá tennék a színész előtt az eszmei tartalmat.

Ezenkívül szükség van még valamire, amit azt hiszem, Ladányi elvtárs említett: színészeinknek igenis sokkal komolyabban kell venniök a filmjátszást olyan értelemben, hogy készülniök kell az anyagból. Nagyon sokszor előfordul, hogy a színész kimegy a műterembe és azt mondják neki: kérlek szépen, most a 72. kép 138-as beállítása következik, de neki fogalma sincs arról, amikor belenéz a könyvbe, hogy hol tart. Nem ma, hanem régen történt az, amit elrettentő példának megemlítek. Egyik igen neves színészünkkel játszottam egy filmben. Már körülbelül öt napja forgattuk a filmet. A diszlet egy nagy divatszalonát ábrázolt, ahol éppen divatrevü volt. Felvétel előtt azt mondták, hogy innen több lépcsőn ide mentek, a dialóg ez lesz és amikor a jelenetet már majdnem felvételig próbáltuk, az illető művész azt mondta: Te mi vagyok én ebben a szalónban? Én ránéztem csodálkozva és azt mondtam: te vagy itt a szalón vezetője. Öt napja forgatták a filmet és ő nem tudta, hogy mit játszik.

Ez az egyik dolog, ami kizárja azt, hogy a filmen komoly művészi munkát lehessen produkálni.

A másik dolog a következő. Ez akkor kerül előtérbe, ha a szereppel kellőképpen foglalkozunk, ha azt kibontottuk és ha a film már minden vonatkozásában tuljutott az asztali próbákon. Én ismerem a nehézségeket, tudom, hogy a gépállásra, a világitásra vigyázni kell, vigyázni kell arra, hogy a színész ne lépjen egy centit sem balra, mert kiesik a reflektorból, de mégis azt mondom, hogy mindezek ellenére lehet ugy koncentrálni arra az egy, két vagy másfél perces jelenetre, hogy az átélt jelenet legyen. Éppen ezért van szükség elsősorban Sztaniszlavszkij módszerére, hogy ez a szétbontott szerep átélt legyen. Éppen erre tanít meg bennünket Sztaniszlavszkij. Itt valamit kérdeznem kell. Amikor egy próbának már meglehetősen elrehaladott stádiumában vagyunk - nem beszélek most a főpróbákról, amikor már az előadás összes szükséges kelléke: világitás, díszlet, jelmez - összejön, nem fordul-e elő, hogy azt kívánjuk mi rendezők a színészektól, hogy a szinpadon a darabnak egy kis részletét teljesen átélten, teljes intenzitással játszáék el és esetleg az ötödik mondatnál megszakítjuk újabb utasításokat adva nekik, megismételtetjük a jelenetet, ennek folyamán öt-tíz dialógus-részletet k kell átélten eljátszaniok. Kérdem, ha ez lehetséges a próbákon, miért nem lehetséges a filmen? Erről a kérdésről csak ezt akartam mondani. /Taps./